

Рецензія

доцента кафедри здоров'я, фітнесу та рекреації Національного університету фізичного виховання і спорту України, кандидата наук з фізичного виховання і спорту, доцента Хрипко Інни Василівни на дисертаційну роботу Корольчука Богдана Вадимовича «Організаційно-методичні підходи до побудови тренувальних занять дітей молодшого шкільного віку у спортивному клубі з плавання», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт (01 Освіта / Педагогіка)

Актуальність обраної теми. Рухова активність є предиктором здорового способу життя, а її роль, особливо в дитячому і підлітковому віці, має велике значення для повноцінного вікового розвитку, профілактики шкідливих звичок і негативних змін, які мають місце у сучасному способі життя дітей та підлітків.

Головна мета української системи освіти – створення умов для розвитку і самореалізації кожної особистості як громадянина України, формування нових поколінь, здатних навчатися упродовж всього життя, створювати й розвивати цінності громадянського суспільства.

До питань, пов'язаних із забезпеченням оптимального рівня рухової активності школярів, як складової здорового способу життя, прикута увага чималої кількості науковців. Попри зазначене, статистичні дані, наведені у науковій літературі вказують на те, що рівень рухової активності значної частини школярів залишається низьким. Саме тому, беззаперечним є той факт, що залучення дітей до регулярної рухової активності в спортивних секціях, гуртках є одним з першочергових завдань. Одним із найбільш ефективних засобів впливу на організм дітей для зміцнення здоров'я, різнобічного розвитку та підвищення адаптаційних можливостей є плавання. Заняття з плавання позитивно впливають не тільки на фізичний розвиток дитини, а й на формування її особистісних якостей: наполегливості, дисциплінованості, сміливості, самостійності й цілеспрямованості.

У керівних документах ВООЗ визначено шляхи популяризації рухової активності, серед яких стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища є ключовою ланкою у досягненні бажаного результату.

Дані наукової літератури переконливо свідчать про необхідність забезпечення ефективності функціонування системи фізичного виховання у закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО), в дитячо-юнацьких спортивних школах та спортивних клубах, зокрема, спортивних клубах з плавання через запровадження доцільних організаційно-методичних підходів до побудови тренувального процесу. Відтак, актуальність питань, пов'язаних із визначенням підходів до побудови тренувальних занять дітей молодшого шкільного віку у спортивному клубі з плавання не викликає сумнівів.

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Дослідження було виконано відповідно до Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2016-2020 рр. за темою 2.9. «Побудова тренувального процесу висококваліфікованих спортсменів, які спеціалізуються у водних видах спорту з урахуванням вимог змагальної діяльності» (номер державної реєстрації 0116U001614) та Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2021-2025 рр. за темою 2.4. «Сучасні технології управління тренувальними та змагальними навантаженнями у підготовці кваліфікованих спортсменів у водних видах спорту» (номер державної реєстрації 0121U108251).

Роль автора (як співвиконавця тем) полягає в розробці, апробації та впровадженні нових організаційно-методичних підходів до побудови тренувального процесу дітей молодшого шкільного віку в умовах спортивного клубу з плавання.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Достовірність отриманих результатів забезпечено оптимальними розмірами вибірок учасників дослідження (147 школярів 8-10 років, 123 батьків та 9 експертів), логікою організації педагогічного експерименту та його тривалістю. Здобувачем використано інформативні методи математичної статистики, котрі відповідають поставленій меті та завданням дисертації та підтверджують обґрунтованість та достовірність отриманих наукових положень та висновків. Результати

дисертаційної роботи мають об'єктивний характер, ґрунтуються на достатній кількості дослідницького матеріалу, отриманого завдяки використанню цілого комплексу інформативних методів дослідження. Позитивної оцінки заслуговує оформлення результатів дослідження та послідовність наукового пошуку.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що:

- уперше обґрунтовано та розроблено організаційно-методичні підходи побудови тренувальних занять дітей молодшого шкільного віку в умовах спортивного клубу з плавання, серед яких: готовність тренера вирішувати завдання навчально-тренувального процесу на високому професійному рівні; розробка координованих стратегій функціонування моделі підготовки юних спортсменів із дотриманням її основних етапів та алгоритму поступовості вирішення завдань підготовки; диференціація змісту підготовки юних спортсменів у плаванні на основі урахування індивідуальних особливостей їх фізичного стану; налагодження оперативних алгоритмів взаємодії між суб'єктами освітнього процесу з метою досягнення максимальної його ефективності; систематичний контроль за перебігом навчально-тренувального процесу із впровадженням різноманітних форм контролю та використанням інформативних показників його ефективності;

- уперше запропоновано структуру моделі підготовки юних спортсменів у плаванні, основними засадами якої визначено дотримання етапів її реалізації та алгоритму послідовності вирішення завдань підготовки, структурними складовими запропонованої моделі були теоретико-методичний, цільовий, програмно-методичний, діагностичний блоки;

- уперше запропоновано критерії ефективності навчально-тренувального процесу дітей молодшого шкільного віку в умовах спортивного клубу з плавання, необхідними складовими якої є вивчення динаміки показників фізичного стану дітей, рівня їх плавальної підготовленості та доповнення системи контролю ефективності навчально-тренувального процесу складовими самоконтролю професійної компетентності тренера з плавання;

- доповнено дані наукових досліджень щодо динаміки змін показників

фізичного стану дітей молодшого шкільного віку з процесі занять плаванням;

- доповнено інформацію щодо ефективності впровадження засобів плавання з метою підвищення функціональних можливостей організму дітей молодшого шкільного віку;

- набули подальшого розвитку наукові розробки стосовно впровадження клубної форми організації занять фізичними вправами дітей молодшого шкільного віку у змісті діяльності спортивного клубу з плавання;

- набули подальшого розвитку можливості впровадження засобів українських народних ігор в навчально-тренувальний процес дітей молодшого шкільного віку;

- набули подальшого розвитку теоретичні та методичні підходи, спрямовані на зменшення боязні води у дітей молодшого шкільного віку на початковому етапі оволодіння навичкою плавання;

- підтверджено дані стосовно сприятливого впливу засобів плавання на АРМ дітей молодшого шкільного віку;

- підтверджено дані інших науковців стосовно необхідності організації системи контролю показників фізичного стану, плавальної підготовленості дітей під час навчально-тренувального процесу з плавання з позиції ефективного керування цим видом діяльності.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у впровадженні організаційно-методичних підходів до побудови тренувальних занять у діяльність шкільного спортивного клубу з плавання. Важливе місце у практичному сенсі роботи займає розробка моделі організації тренувальних занять з плавання, а також емпірична перевірка ефективності організаційно-методичних підходів до побудови тренувальних занять дітей молодшого шкільного віку у спортивному клубі з плавання для підвищення показників їх фізичного стану, плавальної підготовленості.

Організаційно-педагогічну модель розвитку шкільного спорту на основі діяльності спортивного клубу, практичні рекомендації та програму діяльності шкільного спортивного клубу впроваджено в практику «Спортивно-оздоровчого

клубу «Київ-2000»»; Академії плавання Бориса Зенова та в освітній процес кафедри водних видів спорту Національного університету фізичного виховання і спорту України з дисциплін «Теорія та методика тренерської діяльності в обраному виді спорту» і «Сучасні технології підготовки кваліфікованих спортсменів у водних видах спорту».

Оцінка змісту дисертації та її основних положень. Структура та зміст роботи (анотація, зміст, перелік умовних позначень, вступ, п'ять розділів та висновки до них, загальні висновки, практичні рекомендації, список використаних джерел, додатки) представлені відповідно до актуальних вимог. Загальний обсяг дисертації викладено на 250 сторінках, а список використаних джерел складається з 216 найменувань. Цифровий матеріал дисертації ілюстровано 70 рисунками та 14 таблицями, які окрім інформаційного характеру мають змістовне навантаження.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, сформульовано його мету та завдання, зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами, вказано об'єкт, предмет, методи дослідження, окреслено наукову новизну та практичну значущість, наводяться дані про особистий внесок здобувача, подано інформацію про публікації та апробацію результатів дослідження, структуру та обсяг роботи.

У першому розділі **«Соціально-педагогічні передумови організації шкільного спортивного клубу»** систематизовано дані наукової літератури щодо ролі і значення організації шкільного спортивного клубу в системі фізичного виховання учнів закладів загальної середньої освіти. Визначено напрями удосконалення та позитивний досвід організації занять з плавання в системі загальної середньої освіти

Аналіз наукової літератури дозволив здобувачу виявити особливості побудови навчально-тренувального процесу з плавання дітей молодшого шкільного віку ступінь вивченості проблеми та встановити, що заняття з плавання – дуже корисні для дітей молодшого шкільного віку, тому важливо, щоб вони були доступними для якнайбільшого числа школярів.

Роль рухової активності, особливо в дитячому і підлітковому віці, є визначальною у повноцінному розвитку зростаючого організму, а заходи, спрямовані на її підвищення визнаються в якості одного з найбільш економічно ефективних підходів щодо покращення здоров'я підростаючого покоління.

Аналіз фахової літератури дозволив визначити проблемне поле дослідження та сформулювати мету роботи – обґрунтувати та розробити організаційно-методичні підходи до побудови тренувального процесу з плавання дітей молодшого шкільного віку.

Другий розділ **«Методи та організація дослідження»** присвячено опису методів дослідження та організації дослідження. Використані у роботі методи дослідження забезпечують можливість всебічного вирішення визначеної здобувачем проблеми, відповідають меті та завданням, об'єкту і предмету дослідження.

Для реалізації мети і завдань, поставлених у дисертаційній роботі, використано комплекс сучасних методів дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення даних науково-методичної літератури, антропометричні методи дослідження, соціологічні методи дослідження, педагогічні методи досліджень (спостереження, педагогічний експеримент, педагогічне тестування), фізіологічні методи дослідження, методи математичної статистики.

Третій розділ **«Обґрунтування організаційно-методичних підходів побудови тренувального процесу з плавання дітей молодшого шкільного віку»** дисертаційної роботи містить дані щодо особливостей рухової діяльності молодших школярів та їх поінформованості про умови дотримання засад здорового способу життя, ставлення батьків школярів до занять дітей фізичними вправами, а також результати оцінки фізичної підготовленості, фізичного розвитку, адаптаційного потенціалу та адаптаційно-резервних можливостей молодших школярів.

Здобувачем виявлено, що в цілому молодші школярі недостатньо поінформовані з питань безпечного поведіння під час купання, не усвідомлюють, яке самопочуття є оптимальним при самостійних заняттях

фізичними вправами та мають нечіткі уявлення про критерії, за якими можна контролювати власний фізичний стан, про методи загартовування, не орієнтуються в питаннях, якою є оптимальна тривалість ранкової гігієнічної гімнастики й щоденних прогулянок на свіжому повітрі, встановлено, що більшість дітей молодшого шкільного віку не усвідомлює, які саме фактори належать до факторів здорового способу життя, встановлено, що діти цієї категорії не дотримуються режиму дня й не загартовуються.

Здобувачем було опитано батьків дітей та доведено їх усвідомлення користі занять фізичними вправами дітей молодшого шкільного віку, до фізкультурно-оздоровчих занять своїх дітей, всі батьки, ставляться позитивно й підтверджують позитивний вплив систематичних фізкультурно-оздоровчих занять на їх здоров'я. Серед позитивного прояву фізкультурно-оздоровчих занять переважна більшість батьків у 51,85 % вказала на зменшення у дітей частоти захворюваності на гострі респіраторні вірусні інфекції (ГРВІ). Крім того, здобувачем встановлено, 22,22 % респондентів констатувало підвищення розумової, а 14,81 % – фізичної працездатності, ще 11,11 % батьків як сприятливий результат занять фізкультурно-оздоровчою діяльністю вказало нормалізацію маси тіла дитини

В ході проведення дослідження, здобувачем встановлено, що третина батьків, а саме 33,33 %, переконана, що їхні діти в процесі занять стали врівноваженими, 22,22 % вважають, що такі заняття сприяли підвищенню успішності молодших школярів, а по 18,52 % загострили увагу на тому, що під дією фізкультурно-оздоровчих занять їхні діти стали більш дисциплінованими та комунікабельними, визначено, що показники фізичної та розумової працездатності дітей молодшого шкільного віку завдяки заняттям покращились.

Здобувачем проаналізовано результати показників фізичного стану дітей молодшого шкільного віку, які дозволили дисертанту з'ясувати ряд закономірностей фізичного та функціонального розвитку дітей у період молодшого шкільного віку. Встановлено, що гармонійним фізичним розвитком характеризується (76,71 %), в той самий час не виявлено дітей із

дисгармонійним фізичним розвитком. З'ясовано тенденцію переваги частки дітей із зниженими показниками маси у порівнянні із часткою дітей із надлишковою масою тіла.

Аналіз результатів функціонального стану організму залученого до дослідження контингенту дозволив здобувачу довести дещо знижені показники функціонування ССС, а також середній рівень АРМ організму у більшості дітей (79,45 %), проте дисертантом було з'ясовано, що серед них значну частку складають такі, що мають знижений рівень обмінно-енергетичних процесів, що відбувається в їх організмі та знижені показники функціональних резервів ССС і вегетативної нервової системи.

У четвертому розділі **«Аналіз реалізації організаційно-методичних підходів побудови тренувального процесу молодших школярів у плаванні»** представлено особливості функціонування спортивного клубу з плавання в умовах закладу загальної середньої освіти, обґрунтовано та розроблено організаційно-методичні підходи побудови тренувального процесу молодших школярів у плаванні в умовах спортивного клубу, та вивчено ефективність впровадження організаційно-методичних підходів становлення спортивного клубу з плавання в закладі загальної середньої освіти.

На основі результатів експертного оцінювання (експерти - кваліфіковані тренери) здобувачем було встановлено, що на перших позиціях рейтингу сконцентрувалися такі чинники як: необхідність підвищення фізичного стану дітей, потреба удосконалення їх навичок із плавання, високий професіоналізм тренерів, а також наявність обґрунтованих моделей побудови занять. Серед чинників, які лімітують ефективну організацію навчально-тренувального процесу дітей в умовах спортивного клубу, експерти відокремили відсутність системи підвищення мотивації дітей до систематичних занять фізичними вправами, що в свою чергу засвідчує нехтування одним із основних завдань фізичного виховання. Разом з тим, здобувачем проаналізовано системи заходів, спрямованих на формування мотивації дітей молодшого шкільного віку до занять в спортивних клубах із плавання, який показав, що на думку експертів

($W = 0,827$; $\chi^2 = 66,988$; $p < 0,05$), перше місце в рейтингу посідає широка пропагандистська діяльність з питань популяризації плавання з боку держави та з боку тренерів.

Здобувач з'ясував питання щодо співпраці з батьками, на основі опитування експертів ($W = 0,889$; $\chi^2 = 63,941$; $p < 0,05$), згідно з якими найбільш доцільними видами співпраці з батьками є організація спортивних свят, естафет за участі батьків, заохочення батьків до занять водними видами РА, інформаційний супровід самостійних занять, а також забезпечення участі батьків у масових заходах, а також ініціювання участі батьків у спільному з дітьми створенні «Спортивного куточка», колажів із фотокартками дітей під час занять, естафет, спортивних свят. Водночас достатньо високо експертами оцінено такі заходи співпраці з батьками як: обговорення з ними стану організації тренувальних занять та залучення батьків до обговорення напрямків удосконалення організаційно-методичних підходів до діяльності спортивного клубу з плавання в цілому і навчально-тренувальних занять зокрема.

Здобувачем розроблено модель підготовки юних спортсменів у плаванні, модель включала – теоретико-методичний блок, який містить ключові положення покладені в основу діяльності тренера з підготовки юних спортсменів у плаванні, а саме – принципи, підходи, закономірності, цільовий блок, який містить мету навчально-тренувального процесу, завдання, програмний результат, перелік суб'єктів навчально-тренувального процесу та їх функції; програмно-методичний блок, який містить послідовність основних етапів занять яку визначали темпами оволодіння основними уміннями, навичками плавання, складністю рухових вправ, що засвоювались та, звичайно, готовністю самого учня до їх виконання; діагностичний блок передбачав вивчення змін фізичного стану, АРМ та фізичних якостей дітей молодшого шкільного віку в процесі занять з плавання, отримання оперативної інформації про набуття дитиною навичок плавання, починаючи з первинного рівня їх набуття.

Здобувачем встановлено, що молодші школярі, які займаються плаванням у спортивному клубі, під впливом занять, розроблених на основі запропонованих

організаційно-методичних підходах, статистично значуще ($p < 0,05$) покращилися складові АРМ, виявлено тенденцію до збільшення часток дітей із позитивним ефектом від занять, при чому, статистично значуще ($p < 0,05$) зросла частка дітей із хорошою та відмінною оцінками індексу Робінсона, а також із сприятливим вегетативним індексом Кердо. Водночас не вдалося довести статистично значущого ($p > 0,05$) збільшення частки молодших школярів із гармонійним фізичним розвитком, проте можна вказати, що позитивна тенденція простежувалась. Спостерігалось статистично значуще ($p < 0,05$) покращення показників плавальної підготовленості дітей.

Запропоновані здобувачем організаційно-методичні підходи є ефективними й можуть бути рекомендованими для організації занять молодших школярів в спортивних клубах із плавання.

У п'ятому розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» висвітлено дискусійні питання, узагальнено результати дисертаційного дослідження, окреслено їх практичну та теоретичну значущість.

Здобувач виявив вміння аналізувати, узагальнювати, порівнювати, критично оцінювати та співставляти власні результати з даними, вже наявними у джерелах наукової літератури.

На основі отриманих результатів здобувачем сформульовано висновки, які узгоджуються з даними, представленими в основних розділах роботи та дозволяють судити про ступінь виконання поставлених завдань і досягнення мети роботи. У роботі представлено наукові дані трьох рівнів новизни: ті, які набули подальшого розвитку, підтвердили і доповнили наявні наукові розробки та абсолютно нові наукові дані.

Зміст дисертації викладено послідовно, стиль викладення науковий, чіткий та логічний. Дисертація орфографічно та стилістично витримана на належному рівні. Застосована в роботі наукова термінологія є загальноновизнаною, стиль викладення результатів теоретичних і практичних досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечує доступність їх сприйняття.

Порушень академічної доброчесності не виявлено.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій здобувача в опублікованих працях. Основні наукові положення дисертації опубліковані в наукових журналах та представлено в матеріалах науково-практичних конференцій національного та міжнародного рівня. В опублікованих наукових роботах здобувач брав участь в організації та проведенні досліджень, обробці та аналізі отриманих результатів. За матеріалами дисертації опубліковано 10 наукових публікацій: 5 статей у наукових виданнях з переліку наукових фахових видань України, одне з яких проіндексовано у базі даних Scopus (Q4); 5 – апробаційного характеру.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації.

1. Автором під час опису засад диференціації навчально-тренувального процесу було сконцентровано увагу на підходах диференціації засобів впливу відповідно до стану постави дітей. Натомість слід було надати характеристику іншим підходам до диференціації змісту підготовки юних спортсменів у плаванні.

2. У назві третього розділу слід було відобразити його зміст, а саме які показники на думку автора повинні визначати зміст організаційно-методичних підходів до побудови тренувальних занять у плаванні.

В рамках наукової дискусії варто отримати відповіді на наступні запитання:

1. У Вашій роботі фігурує поняття «плавальна підготовленість». Чи можете Ви уточнити, який зміст Ви вкладали в це поняття в рамках Вашого дослідження? Як Ви можете аргументувати необхідність плавальної підготовленості молодших школярів?

2. Яким чином Вами було визначено критерії ефективності навчально-тренувального процесу дітей молодшого шкільного віку в умовах спортивного клубу з плавання?

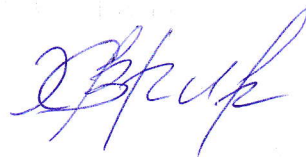
Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Корольчука Богдана Вадимовича «Організаційно-методичні підходи до побудови тренувальних занять дітей молодшого шкільного віку у спортивному клубі з плавання» є завершеним самостійним науковим дослідженням, має наукову новизну, практичну та теоретичну цінність.

Дисертація відповідає спеціальності 017 Фізична культура і спорт, вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019 р.) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор Корольчук Богдан Вадимович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Рецензент:

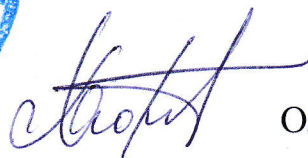
доцент кафедри здоров'я, фітнесу та рекреації Національного університету фізичного виховання і спорту України, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент

Інна ХРИПКО

Підпис Хрипко І. засвідчую:

Проректор з науково-педагогічної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України, доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор

Ольга БОРИСОВА